



Wat mij vooral trof, toen ik weder eens in mijn oude vaderland rondkeek, 't was de populariteit, die de Zuid-Afrikaansche volksliederen onder ons volk hebben verkregen. De straatjongens floten voor mij uit: „De Boeren... hebben 't overwonnen!” De torenklok achtte zijn grijze hoofd niet te eerwaardig om het: „Op, op met de vierkleur, de vlag van Transvaal!” te spelen, en menigen familiekring betrapte ik op het: „Heft, burgers, 't lied der vrijheid aan!” nù geneuried, dan op 't klavier aangeslagen, kortom in elken vorm voorgedragen. Onlangs was ik te D.... Terwijl ik met de familie aan het spreken was, drong zich een schelmsche dreumes van een jaar of vier tegen mijn knie aan en bestudeerde mijn gezicht, alsof hij aan 't berekenen was, in hoeverre hij nu eigenlijk intiem, ja, zelfs familiaar met mij worden kon. 't Onderzoek scheen bevredigend af te loopen, want al heel spoedig was mijn horlogeketting met z'n „ap- en dependencen” 't voorwerp van zijn experimenten, ook al liet hij niet na bij elke nieuwe proeve tot mij op te zien, om zich te overtuigen, of ik mijn glinsterenden time-keeper ook daarvoor gegarandeerd rekende. Zijn moeder, een eenvoudige burgervrouw, scheen op dit punt nog meer bezorgd dan ik, en — 't zij, om den kleinen schelm een afleiding te bezorgen of..... nu ja, 'k wil niet zeggen, welke vermoedens ik almeer koester, wanneer een moeder een vierjarigen „lummel” dringt om zijn vorderingen op het gebied van ontwikkeling en beschaving te toonen, — plotseling zeide zij:

„Toe, Fritsje, zing eens een versje voor mijnheer! Hij kan zulke mooie versjes zingen, mijnheer! Dat moet u eens hooren!”

Ter eere van den knaap zij gezegd, dat hij het kopje op mijn knie legde, een kleur kreeg, den vinger in den mond stak en mij met een half lachend gezicht bleef aanstaren, alsof hij vragen wilde:

„Zou je er net zoo gelukkig meê zijn als mijn moeder, als ik het deed?”

„He ja, Frits,” zeide ik, „dat wil ik wel eens hooren!” en het koekje in de hand houdende, dat bij mijn kopje thee op het schoteltje lag, vervolgde ik: „als je een mooi versje zingt, dan krijg jij dat.”

En nu weet ik weer niet, of het om dat koekje was, dan of hij het zonder dat ook wel zou gedaan hebben, maar zóóveel weet ik wel, dat hij eerst het kopje van mijn knie hief, toen den vinger uit den mond nam, daarna den glimlach op zijn gelaat voor een uitdrukking van hoogen ernst deed plaats maken, zich in postuur plaatste, de borst vooruit en de beide handen in de zakken van zijn wijden broek en eindelijk met een vervaarlijke stem, als had hij die van zijn vader geleend,

„Kent gij het volk vol heldenmoed!”

ten einde toe door de kamer deed weergalmen, ondanks den schaterlach, waarin ik reeds bij den eersten regel uitbarstte over zulke beroering in zoo'n klein en zwak vat.

Of men er hem opzettelijk op geprepareerd had, om het voor dien mijnheer uit Transvaal te zingen? Daar wil ik af zijn, maar zóóveel weet ik wel, — en nu kom ik eindelijk, waar ik wezen wilde, — dat de Transvaalsche kinderen, als ge hun vraagdet, het Hollandsche volkslied te zingen, zeker minder uw lachlust zouden opwekken dan kleine Frits van den tuinman te D.... Neen, neen, zij kennen het oude Wilhelmus daar nog niet! Wees gerust, waarde lezer, als Engeland, als Mr. Chamberlain straks, om zijn wraak te koelen op die pro-Boer-Hollanders, die zóó met de Boeren op hebben, die de „Gelderland” afzonden om Kruger te halen,

die den ouden President zoo hartelijk ontvingen, die, ja, ik weet al niet wat meer op hun kerfstok hebben, — als Mr. Chamberlain straks, wanneer hij Afrika schoon heeft laten vegen van de Boeren, een onrechtvaardigen krijg met Holland zoekt, als hij 250.000 man en nog eens 50.000 man en nog eens, — wie zal het zeggen, hoeveel man stuurt, om Holland te nemen, en bij ontstentenis van mannen „loafers” en vagebonden, moordenaars en kanonnenvleesch zendt, als hij hier zijn „lanciers” een tweede Elandslaagte doet aanleggen, als hij hier hoeven verbrandt en vrouwen en kinderen uithongert, als dat alles eens gebeurt, dan... ja, dan zullen de vierjarige Fritsjes van Transvaal, wanneer ze er, dank zij den eindelijk en zeker val van Chamberlain, nog zijn, ook met een stem, die ze van hun vaderen geleend hebben, zingen:

„Wilhelmus van Nassauwen  
Ben ick van Duytschen bloet!”

Dan zullen de Transvaalsche jongens van 14 jaar wegloupen van de schoolbanken en, pas maar op, misschien zonder verlof van vader en moeder, plotseling gevonden worden op het dek van de booten der Hollandsch-Afrikaansche Stoombootmaatschappij, die er dan, naar ik hoop, al lang zijn zal, dan zal vader „den kwajongen” uit barmhartigheid wel mee laten gaan, omdat hij zelf met den Mauser in de hand staat te popelen om „ver die Hollandertjes te skiet,” dan zal ook „het bloed kruipen, waar het niet gaan kan!”

Maar ziet ge, tot nu toe staan de gevallen niet gelijk en daarom kennen de kinderen en volwassenen in de Transvaal ons oude Wilhelmus niet zoo goed. Met allen eerbied voor het „Kent gij dat volk,” ik zou wel gewenscht hebben, dat zij vóór den oorlog ons „Wilhelmus” gekend hadden, want 't komt mij voor, dat het hun beter gepast had! Toch begint het beter te worden: men begint in Transvaal ons volkslied te kennen en..... ook te beleven.

Ze zaten alleen, moeder en dochter. Met den rug in den leuningstoel gedoken, de grauwe haren onder de kap verborgen, zat zij aan het raam en tuurde over den weg. Geen wonder, dat haar rug gebogen was onder zooveel ervaring. Zij had haar leven lang al de stormen mede doorleefd, die over haar land en haar volk heengegaan waren en, ja, ze waren heengevaren, maar 'n mensch is toch 'n mensch en wie kan bij zooveel, na twee-en-zestig jaren den rug nog zoo recht houden, alsof ze nog achtien was. Haar blikken hadden zoo dikwijls in een donkere toekomst getuurd, dat ze er dof en duister op geworden waren. Maar dit laatste was nu wel het zwaarst en het donkerst van alles. Dat zoo'n gewetenloos mensch een rustig volk maar zoo een oorlog kan aandoen, dat hun zaak zoo rechtvaardig was, dat ze allen zoo vurig gebeden hadden en er zooveel voor hen gebeden was, dat ze nu toch zoo in de diepte en de ellende gebracht werden, zie, dat was haar zoo zwaar en zoo donker! Dat hun spotters durfden vragen: „Waar is God, Dien gij verwacht!” zie, daar wist ze nu geen ander antwoord op te geven dan Hijzelf gaf: „Wat Ik doe, weet gij nu niet, maar gij zult het na dezen verstaan!”

Haar man was met haar beide „zeuntjes” op commando, en ze wisten niets, „heeltemaal” niets van hen, sinds vier maanden niet. Haar jongste zoon was niet getrouwd, maar Anneke, de vrouw van den oudste, was met haar beide „zeuntjes” bij moeder ingekomen. Dan had moeder het niet zoo ongezellig en zij had ook aanspraak en zij kon nog eens mee op de Kaffers toezien. Ze sleten samen angstige, spannende dagen. Lord Roberts was aan het proclameeren en het cancelleeren geweest en het slot was, dat menige hoeve in de buurt verbrand was, dat het vee gestolen of, zooals de Engelschen dat noemden „buit gemaakt” was, en dat de vrouwen en kinderen „krijgsgevangen” gemaakt en in een laager of naar het fort gestuurd waren.

„Dáár komen de kinderen!” zeide de oude vrouw en ook Anneke kwam eens voor het raam, om ze uit de school te zien komen. Het duurde echter nog wel tien minuten, eer men aan het leven in huis kon merken, dat de kinderen uit school waren.

„Omoe, we hebben zoo'n mooi versje van meester geleerd,” zeide de kleine Anna en vleide haar krullekopje tegen omoe aan en gaf haar een kus. „Wil ik het eens opzeggen?”

„Ja, kind, doe dat!” zeide de grootmoeder en de kleine begon:

„Mijn schilt en mijn betrouwen  
Sijt Ghij, o Godt, mijn Heer!  
Op U so wil ick bouwen:  
Verlaet mij nimmermeer!”

„Dat is schoon! Dat is kostelijk schoon!” zeide de oude, en trachtte het lied te herhalen en herhaalde het met behulp van de kleine zóó vaak, totdat zij het kende.

Des avonds zaten ze weer alleen, moeder en dochter. De kleinen waren naar bed. Dáár werd aan de deur geklopt. De jonge vrouw opende, en met een kreet van verrassing bracht ze haar zusters „zeuntje” binnen, die, met het kommando in de buurt zijnde, eens even kwam „gezelschen.” 't Was een feest, maar 't mocht niet lang duren, want als de Engelschen hem snapten, „waren ze er allen bij.” Weldra stond hij op om te gaan.

Voorzichtigheidshalve keek Anneke nog even buiten de deur, maar zij zag niemand en de eenzonige tred van de wacht deed zich niet hooren. Zoo vertrok neef dan. Hij kon echter nog geen twee honderd schreden van de plaats af zijn, of daar klonk een geweeschot.

„Omoe, wat zou dat zijn?” vroeg Anneke verschrikt, „neef Jan zal toch de wacht niet tegengekomen zijn!”

„Ik hoop het niet, kind, en toch, ik ben ook niet gerust. In dezen tijd beeft men al, als men een schot hoort,” zeide de oude vrouw. „Och, och, wie weet, wat ons nu weer wacht.”

Den volgenden morgen wisten de Kaffers te vertellen, dat er een Khaki op den weg doodgevonden was. En dien eigen middag moesten ze op het kantoor komen. Daar was een Engelschman gedood binnen den kring van haar woning en zij moesten zeggen, of ze er iets van wisten. Ze wisten niets, „heeltemaal” niets. Ja, dat kon niet helpen: dan zou hun hoeve verbrand worden, als niet binnen drie maal vier en twintig uur de schuldige gevonden werd. Haar passen werden afgenomen, zoodat ze niet van de plaats konden.

Vier dagen later, toen kwam er een einde aan de spanning. Maar hoe? Een afdeling Engelsche soldaten posteerde zich voor de hoeve. De aanvoerder trad binnen en zeide, dat zij naar buiten moesten gaan met de kinderen. De hoeve moest verbrand worden. De oude vrouw verbleekte, en was stom van schrik. Zij wierp een weemoedigen blik op haar bezitting, zóó weemoedig, dat het ook den aanvoerder trof.

„Kom maar, moeder!” zeide Anneke, „daar is toch geen praten tegen! God zal eindelijk wel recht doen!”

„Ja, kind!” stamelde zij, en met knikkende knieën stond zij op. „Nu,” zeide de aanvoerder, „als ge nu uw beste goed ginds achter de boomen wilt laten brengen door de boys, ga dan je gang, maar gauw, gauw! Ik kan niet lang de oogen dicht doen.”

De Kaffers droegen, wat zij konden, tien minuten lang.

Daar kwamen twee Engelsche officieren aanrijden.

„Wat is dat?” vroeg de een aan den aanvoerder en wees op de Kaffers, die een bed uit de woning droegen.

„Och, luitenant, ze wilden zoo gaarne hun beddegoed sparen en . . . .!”

„Wie geeft jou het recht om tegen je orders te handelen? Er in met dien boel! Terug met al wat daar onder die boomen staat!”

En de Kaffers droegen alles naar binnen. Nauwelijks hadden ze den tijd, het vee bij elkaar te drijven. De beide vrouwen stonden er als studiebeelden bij, en voor hun oogen ging alles in de vlammen op. Het vee, dat met geweld in den stal wilde, werd met de lans uit de vlam gedreven. Knetterend stortte het dak in, en in den rossen gloed kon men nauwelijks de omtrekken van de woning meer onderscheiden. Drie dagen later lag het meel nog te roosteren onder en om het gloeiende puin en het doovende hout.

Dat zagen zij niet meer. Drie uren ver moesten ze loopen, zonder eten of drinken, eer ze aan het station kwamen. Daar stonden nog meer open wagens met vrouwen en kinderen gevuld en andere „trucks,” waarin piano's, stoelen, tafels, enz. voor brandhout in het kamp geladen waren. En straks floot de trein en zij gingen naar Johannesburg . . . naar het fort. Laat mij de gaping hiertusschen later eens invullen!

Vier weken later werden de beide vrouwen losgelaten. Toen ontmoette ik de oude moeder.

„Wel, nu is het toch donker voor u,” zeide ik. „Hoe handelt de Heer toch in raadselen met ons en hoe moeilijk is de weg? Wat moet er toch van worden?”

„Meester is toch een Hollander?” vroeg zij haar dochter, en toen deze bevestigend antwoordde, keek zij mij zoo recht verbaasd aan.

„Kent meester dan dat mooie versje niet, dat de kinders leeren op school?”

„Welk, oumá?”

Toen verzachtte zich haar blik. Zij tuurde voor zich uit, ik weet niet waarnaar, en met bewogen stem zeide zij:

„Mijn schilt en mijn betrouwen  
Sijt Ghij, o Godt, mijn Heer!  
Op U so wil ick bouwen:  
Verlaet mij nimmermeer!”



Ik zweeg en ik leg nu ook de pen neêr.  
Ik heb in Z.-Afrika van eenvoudige menschen vaak heel wat geleerd en de aandachtige lezer heeft bij de plaat twee bewijzen voor één,  
dat niet altijd Engelsche soldaten *barbaren* en Engelsche officieren *gentlemen* zijn, en  
dat 't met de studie van Hollands volksliederen in Afrika vooruitgaat.  
Nil desperandum!  
„Ende wanhoopt niet!”

P. J. K.



## Nederlandsch Amerika.

### II. De eilanden onder den wind.



De groote boog der West-indische eilanden sluit de Caraïbische Zee af van den Oceaan. Aan de andere zijde wordt die zee begrensd door Zuid- en door Middel-Amerika. Langs de Zuid-amerikaansche kust liggen eenige eilanden, die ook aan Nederland behooren en die men de eilanden onder den wind noemt. Het zijn Groot- en Klein-Curaçao, Groot- en Klein-Bonaire en Aruba.

Wanneer we van Sint-Eustatius naar Curaçao varen, dan verstaan we die benamingen van onder en boven den wind. We varen immers weer voor den N. O. passaat en we hebben achter ons, of boven ons, zooals de zeeman zegt, de eilanden Saba, St. Martin en St. Eustatius; voor ons, waar de wind heen waait, de Curaçao-groep.

't Is toch wel eigenaardig, zoo 't heele jaar door den wind uit denzelfden hoek te hebben. Dat iemand zoo wispelturig is als een weerhaan, komt in onze West dan ook niet voor. Een schaduwzijde is het echter, dat die passaatwind een droge wind is en dat het er dus zelden regent. Dat schijnt wel vreemd, waar de wind immers van over den geheelen Atlantischen Oceaan komt. Toch is het niet zoo vreemd.

De lucht bevat altijd waterdamp in onzichtbaren toestand. Warme lucht kan veel meer waterdamp bevatten dan koude. Ge hebt dat zelf meer dan eens opgemerkt. Des zomers ziet ge uw adem nooit; des winters blaast ge dampwolken voor u uit, omdat die koude lucht den damp van uw adem niet meer absorbeeren, opslorpen kan, en dus als zichtbaren damp blijft dragen, tot hij zich meer verspreidt. Een luchtstroom nu, die van koudere naar warmere streken komt, zal altijd droog voelen. De lucht wordt immers steeds warmer, en kan steeds meer damp bevatten. Hij onttrekt dus vochtigheid aan de streken waar hij komt. Een wind daarentegen die naar koudere streken gaat, koelt af en kan minder damp bevatten dan voorheen. In plaats dus van ons damp te ontnemen, wordt hij zelf weldra oververzadigd en werpt hij het teveel straks neer als regen.

De N. O. passaat nu gaat naar zuidelijker streken en ontleent dus aan de landen, waar hij komt, de vochtigheid, al komt hij ook van over zee. Zoo maakt hij bijv. Noord-Afrika tot een woestijn. Alleen als hij een berg moet beklimmen, wordt het beter. Hoe hooger, hoe kouder, dat is overal waar, zelfs in de heetste landen. Gaat dus de wind tegen een berg op, dan wordt hij kouder, kan niet meer zooveel damp bevatten en geeft het teveel af als dauw en regen.

Onze West indische eilanden nu zijn niet hoog en krijgen dus weinig regen. Dat heeft ook al weer tengevolge, dat de rotsen er weinig verweeren en dat er dus op vele plaatsen

slechts weinig teelaarde is en de naakte rots aan de oppervlakte komt. In vruchtbaarheid moeten ze daarom heel wat achterblijven bij onze Oost. Ook in grootte kunnen ze niet halen bij onze eilanden in Azië.

Curaçao (let op de uitspraak van de *c* als een *s*) is slechts elf vierk. mijlen groot, dus nog niet half zoo groot als de provincie Utrecht. Het strekt zich uit in de lengte van het Westen naar het Oosten. In het midden maakt de zee aan de zuidzijde een diepen inham, de Annabaai, zoodat het land daar slechts een uur breed is. Het oostelijk deel is laag en heet het bovengedeelte, terwijl het westelijke, hoogere deel het benedengedeelte heet. Deze averechtsche namen zijn natuurlijk gegeven naar de windrichting. Beide gedeelten zijn heuvelachtig, het benedengedeelte meer dan het bovengedeelte. De hoogste top, de Christoffelberg in het W. heeft intusschen slechts een hoogte van 376 M., weinig meer dan onze Nederlandsche „bergen.”

We zullen in dit dorre land geen bosschen verwachten. Toch telde Curaçao in 1837 wel 20.000 kokospalmen. Deze boomen vragen evenals onze dennen, slechts weinig vocht. Met hun lange wortels halen ze het water uit de diepte en tusschen de spleten der rotsen. In dat jaar echter kwam er een kleine vijand de groote boomen aanvallen en overwinnen. Door een soort schildluis stierven in een paar jaren tijds al de kokospalmen. In de laatste jaren is men evenwel begonnen nieuwe te planten.

Er is slechts één stad op het eiland en geen enkel dorp. *Willemstad* is schoon gelegen aan de Oostzijde van Annabaai en de haven is een van de beste der wereld. Jaarlijks telt men hier ruim duizend schepen. Rondom de baai liggen de plaatsjes Otrabanda in het Westen, Scharlo in het Noorden en Pietermaai, meest door Joden bewoond, in het Oosten. Men beschouwt deze als voorsteden van Willemstad en talloze roeischuitjes, „pontjes,” zooals men hier zegt, onderhouden het verkeer.

De overige bewoners van Curaçao wonen verspreid op plantages. De slavernij is hier eerst afgeschaft in 1863, terwijl de slaven nog tien jaren lang hun heeren als knechten moesten blijven dienen, zoodat eerst in 1873 de slavernij geheel ophield. Er zijn toen vele negers naar Willemstad verhuisd en ook vele eigenaars der plantages gingen in de stad wonen, of vertrokken naar andere streken, daar door den duurden arbeid de plantages minder winstgevend werden, ja, vele niet meer een bestaan opleverden. Het eiland is dus achteruit gegaan.

Toch zijn er nog vele plantages, die evenals in den slaven-tijd door kleurlingen worden bewerkt. Ze liggen meest in 't binnenland, dat wat vochtiger is dan de zeekust. Aan de kusten toch zijn de hoogste randen, en het water vloeit eerst binnenwaarts, voor het in kleine stroompjes de zee kan bereiken — ten minste als het regent. Men tracht het echter zoo lang mogelijk te bewaren en daarom hebben de planters over de stroombeddingen steenen dammen gelegd. Men heeft daarvan ook dit voordeel, dat de teelgrond niet zoo snel wegspoelt. Zoo gaat het. In ons land krijgt men bijna nergens rotsen te zien, en op Curaçao moet men zijn best doen om ze bedekt te houden. In ons land bouwt men windmolens en stoomgemalen om de landerijen droog te houden, op Curaçao heeft men windmolens om het water uit putten over de velden te brengen.

Het hoofdgebouw van een plantage is gewoonlijk een zwaar vierkant huis, zonder verdieping met een soort veranda er voor. Niet ver vandaar is de corral, een vierzijdige ruimte, door muren omringd, om het vee 's nachts te bergen. Muren als in Zuid-Afrika van „klipsteen” gebouwd. Het vee is kleinvee, schapen en geiten. In 't jaar 1898 telde men er ongeveer 24000 geiten en 15000 schapen, tegenover nog geen 2000 koeien en 200 paarden. Natuurlijk ook al vanwege de droogte. Schapen en geiten zijn met schraler voedsel tevreden. Vooral de geiten zijn bescheiden. Men heeft daar een lichtbruine soort met een zwarte streep over den rug en men noemt ze daar naar het Spaansch cabrieten. Want — dat had ik wel eerder mogen vertellen — de volkstaal op Curaçao is het Papiamento, een mengsel van vele Spaansche, sommige Portugesche en enkele Hollandsche woorden. Nederlandsch wordt ook hier niet veel gesproken. Geen wonder. Van de 29000